

ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับพ่อแม่ เพื่อน และครูกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์

Association between Parental, Peer, and Teacher Attachment, and Cyberbullying

อัญมณี หล้าหนัก*, คมสันต์ เกียรติรุ่งฤทธิ์**, ศิริไชย หงษ์สงวนศรี**, วิมลทิพย์ มุสิกพันธ์ Anyamane Lanak*, Komsan Kiatrungrit**, Sirichai Hongsanguansri**, Wimontip Musikaphan***

- * โครงการร่วมคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล
- ** ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
- *** สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล
- * Affiliate Program Between and Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Faculty of Medicine, Siriraj Hospital and National Institute for Child and Family Development, Mahidol University
- ** Department of Psychiatry, Faculty of Medicine, Ramathibodi Hospital, Mahidol University
- *** National Institute for Child and Family Development, Mahidol University

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความชุกของพฤติกรรมกลั่นแกล้งรังแกบนโลกไซเบอร์ และความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับพ่อแม่ เพื่อนและครูกับพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์

วิธีการศึกษา การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบตัดขวางในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กรุงเทพมหานคร จำนวน 1,144 ราย โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว แบบสอบถามพฤติกรรมมารรังแกบนโลกไซเบอร์ และแบบสอบถามความผูกพันทางจิตใจกับพ่อแม่ เพื่อน (Inventory of parental and peer attachment-Revised; IPPA-R) และครู (Inventory of teacher-student relationships; IT-SR) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสถิติเชิงอนุมาน คือ chi-square, ANOVA และ multinomial logistic regression ในการหาความสัมพันธ์

ผลการศึกษา นักเรียนมากกว่าครึ่งหนึ่งเคยมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับกรกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (ร้อยละ 56.7) โดยเป็นกลุ่มที่เป็นเหยื่อ (ร้อยละ 25.2) รองลงมาคือกลุ่มที่เป็นทั้งเหยื่อและผู้กลั่นแกล้ง (ร้อยละ 24.4) และกลุ่มผู้กลั่นแกล้ง (ร้อยละ 7.2) โดยพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ เพศชาย รายได้เฉลี่ยครอบครัวต่ำ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ การใช้ Instagram สัมพันธ์กับการเป็นผู้กลั่นแกล้ง ส่วนการมีประสบการณ์เป็นทั้งเหยื่อและผู้กลั่นแกล้งสัมพันธ์กับเพศชาย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 การใช้ระยะเวลาเล่นอินเทอร์เน็ตมากกว่า 7 ชั่วโมง/วัน การค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตน้อย ความผูกพันกับพ่อแม่ต่ำ ความผูกพันกับเพื่อนต่ำ ส่วนการมีประสบการณ์เป็นเหยื่อสัมพันธ์กับระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 การใช้ระยะเวลาอินเทอร์เน็ตมากกว่า 7 ชั่วโมง/วัน การค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตน้อย ความผูกพันพ่อแม่ต่ำ และความผูกพันกับครูสูง

สรุป ผู้ปกครองและครูควรให้ความสำคัญในการแสดงความผูกพันที่ดีต่อเด็กผ่านการพูดคุยสื่อสาร โดยสร้างความไว้วางใจและการลดความรู้สึกแปลกแยก รวมถึงส่งเสริมทักษะทางสังคมแก่เด็กเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนและป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกบนโลกไซเบอร์ต่อไป

คำสำคัญ การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ ความผูกพันกับพ่อแม่ ความผูกพันกับเพื่อน ความผูกพันกับครู ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

Corresponding author: คมสันต์ เกียรติรุ่งฤทธิ์

วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 2563; 65(3): 245-262

ABSTRACT

Objective : To evaluate the association between parent, peer, and teacher attachment, and cyberbullying.

Method : This is a cross-sectional descriptive research in 1,144 grade 7-9 students in Bangkok. The research tools were personal information questionnaires, cyberbullying questionnaires, and attachment to parents, peers (inventory of parental and peer attachment-Revised; IPPA-R) and teachers questionnaires (Inventory of teacher-student relationships; IT-SR). Descriptive statistics were used to find frequency, percent, and mean. Analytic statistics such as chi-square, ANOVA, and multinomial logistic regression were employed to find the association.

Result : The study showed that more than half of the students have experienced cyberbullying (56.7%). They were divided into three groups in following order 1) victims group (25.2%), 2) both victims and cyberbullies group (24.4%), and bullies group (7.2%). Male, low average family income, social media usage and Instagram usage were found to be related with previously bullies group. The victims and bullies group were found to be related with male, Mattayom 1 students, time spent on internet for more than 7 hours/day, not using internet to find information, and weak attachment to parents and friends. The victims group were found to be related with Mattayom 1 students, time spent on internet for more than 7 hours/day, not using internet to find information and weak attachment to parents, but strong attachment to teachers.

Conclusion : Establishing good relationship between children with parents and teachers are possible protective measures to prevent bullies. In addition, building good social skill in children is important to strengthen peer relationship which will eventually prevent cyberbullying.

Keywords : cyberbullying, parent attachment, peer attachment, teacher attachment, associated factors

---

Corresponding author: Komsan Kiatrungrit

J Psychiatr Assoc Thailand 2020; 65(3): 245-262

บทนำ

พฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (cyberbullying) คือการกลั่นแกล้งรังแกผู้อื่นผ่านการใช้อินเทอร์เน็ต เช่น การนินทา การแอบอ้างชื่อ การนำข้อมูลส่วนตัวผู้อื่นไปเปิดเผย เพื่อให้ผู้อื่นเสียหายหรืออับอาย โดยกระทำผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งแตกต่างจากการกลั่นแกล้งในชีวิตจริงเนื่องจากการแชร์หรือโพสต์ทางออนไลน์นั้นมักมีผู้พบเห็นมากและหยุดเผยแพร่ได้ยาก ผู้พบเห็นสามารถจัดเก็บข้อความ รูปภาพ วิดีโอ นำมาเผยแพร่ต่อ การกลั่นแกล้งสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาไม่จำกัดสถานที่ และยากที่จะทราบว่าผู้กลั่นแกล้งเป็นใคร²⁻⁴ ในประเทศไทย Songsin⁵ สำรวจความชุกของพฤติกรรมการรังแกบนโลกไซเบอร์ ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,200 ราย พบว่าร้อยละ 52.4 เคยมีประสบการณ์การกลั่นแกล้งรังแกทางออนไลน์⁵ ซึ่งการถูกกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์นั้นส่งผลกระทบต่อปัญหาทางจิตใจเช่น ซึมเศร้า วิตกกังวล หรือจนกระทั่งการฆ่าตัวตายได้⁶⁻⁸ ดังนั้นการทราบถึงปัจจัยเสี่ยงหรือปัจจัยปกป้องเกี่ยวกับการรังแกหรือถูกรังแกบนโลกไซเบอร์จึงมีความสำคัญ

การศึกษาในอดีตพบว่าการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์มีหลายปัจจัยมาเกี่ยวข้อง เช่น เพศ อายุ การศึกษา รายได้เฉลี่ยในครอบครัว เป็นต้น^{7,9} ปัจจัยที่มีความสำคัญแต่ยังมีการศึกษาน้อยคือ ความผูกพันทางจิตใจกับพ่อแม่ เพื่อนและครู ซึ่งตามทฤษฎีความผูกพันทางจิตใจ (attachment theory) กล่าวว่า ความผูกพันทางจิตใจแบบมั่นคง (secure attachment) ซึ่งเกิดจากการได้รับความใกล้ชิดอบอุ่น การพูดคุยสื่อสาร การได้รับการยอมรับจากผู้เลี้ยงดู จะเป็นปัจจัยพื้นฐานของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบุคคลอื่นที่ดี โดยมีการศึกษาพบว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันใกล้ชิดทางอารมณ์

กับผู้เลี้ยงดูสูงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมข่มขู่ทางออนไลน์ลดลง⁵ และลดการตกเป็นเหยื่อในการกลั่นแกล้งรังแกบนโลกไซเบอร์ได้¹⁰ กลุ่มเพื่อนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคมและจิตใจของวัยรุ่น วัยรุ่นที่มีความผูกพันทางจิตใจกับเพื่อนสูงมักรับรู้ว่าเป็นเพื่อนสามารถเป็นที่ปรึกษาและช่วยเหลือตนได้ แต่เด็กที่มีความผูกพันทางจิตใจกับเพื่อนต่ำมักปรับตัวกับกลุ่มเพื่อนไม่ได้¹¹ รู้สึกถูกเพื่อนปฏิเสธ และสัมพันธ์กับพฤติกรรมกลั่นแกล้งรังแกบนโลกไซเบอร์¹² เช่นเดียวกันกับครูซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทให้คำปรึกษาและช่วยเหลือแก่นักเรียน สามารถป้องกันหรือลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ โดยมีการศึกษาพบว่านักเรียนที่มีสัมพันธภาพแบบใกล้ชิดกับครู จะมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนในชีวิตจริงน้อยกว่าผู้ที่ไม่ใกล้ชิดกับครู^{13, 14} จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าเป็นในประเทศไทยมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับศึกษาพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ของวัยรุ่นในแง่ของความผูกพันกับพ่อแม่ เช่น ลักษณะบุคลิกของครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความรุนแรงของครอบครัวพ่อแม่และแม่ แต่ยังไม่พบการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันทางจิตใจกับพ่อแม่ ซึ่งเป็นการรับรู้ของเด็กว่าพ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นที่ไว้วางใจให้คำปรึกษาแก่ตนได้หรือไม่ รวมถึงยังไม่พบการศึกษาความผูกพันกับเพื่อน และครูที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ของวัยรุ่นยังมี การศึกษาน้อยมากทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันทางจิตใจกับพ่อแม่ เพื่อนและครูมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทั้งในชีวิตจริงและโลกไซเบอร์ดังได้กล่าวมา แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาในบริบทการกลั่นแกล้งรังแกบนโลกไซเบอร์ยังมีอยู่น้อย ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการศึกษานี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความชุกของการกลั่นแกล้งรังแกบนโลกไซเบอร์ของนักเรียน

มัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร และ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับพ่อแม่ เพื่อนและครูกับพฤติกรรมกลั่นแกล้งรังแกบนโลกโซเชียล โดยมีสมมติฐาน คือ ความผูกพันกับพ่อแม่ เพื่อนและครูมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล

วิธีการศึกษา

รูปแบบการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบตัดขวาง (cross-sectional descriptive study) ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 สังกัด ได้แก่ สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) โดยสุ่มเลือกกลุ่มละ 2 โรงเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 โรงเรียน โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร

$$n = \frac{Z^2 \cdot 1 - \alpha}{2P(1-P)} \cdot d^2$$

n คือ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

P คือ ความชุกของพฤติกรรมการข่มเหงรังแกกันบนโลกโซเชียลจากการศึกษาก่อนหน้านี้ (ร้อยละ 52)

Z คือ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% มีค่าเท่ากับ 1.96, d คือ สัดส่วนความคาดเคลื่อนเท่ากับ 3%)

จากสูตรคำนวณขนาดตัวอย่างได้เท่ากับ 1,066 คน รวมกับความคลาดเคลื่อนจากข้อมูลไม่สมบูรณ์ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาประมาณร้อยละ 10 ของขนาดตัวอย่าง (107 คน) ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 1,200 คน

ประชากร

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร โดยมีเกณฑ์คัดเข้า

คือ 1) อยู่ในระบบการศึกษาในกรุงเทพมหานคร 2) สามารถอ่านและตอบแบบสอบถามได้ด้วยตนเอง โดยมีเกณฑ์การคัดออกคือแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ การวิจัยได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล เลขที่ COA no. MURA2017/355 ผู้วิจัยเป็นผู้ชี้แจงกระบวนการวิจัยให้แก่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างตอบด้วยตนเอง จากนั้นจึงรับแบบสอบถามกลับด้วยตนเองเป็นรายบุคคล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม 5 ส่วน ได้แก่

1. **ข้อมูลทั่วไปและลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ต** โดยผู้วิจัยจัดทำขึ้นเอง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ผลการเรียน ภูมิหลังครอบครัว การใช้อินเทอร์เน็ต ประกอบด้วย 1) ระยะเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ตในวันธรรมดาและวันหยุด ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา โดยเป็นช่องว่างให้ผู้เข้าร่วมวิจัยตอบเป็นจำนวนชั่วโมงต่อวัน 2) กิจกรรมที่ทำบ่อยที่สุดบนอินเทอร์เน็ต ได้แก่ การค้นหาข้อมูล การเล่นเกม การดาวน์โหลด ดูหนัง ฟังเพลง การรับ-ส่งอีเมลล์ และการใช้ social network ผู้เข้าร่วมการวิจัยสามารถตอบมากกว่าหนึ่งตัวเลือก และ 3) สื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้บ่อยที่สุด โดยมีตัวเลือกได้แก่ Facebook, Twitter, GooglePlus, LINE, Instagram, E-mail และ Chatroom ซึ่งผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถเลือกได้มากกว่าหนึ่งตัวเลือก ผู้วิจัยนำผลที่ได้มาแบ่งกลุ่มเป็นผู้ที่ใช้และไม่ใช้กิจกรรมนั้นๆ แล้วนำผลที่ได้มารายงานเป็นความถี่และร้อยละของผู้ที่ใช้

2. **แบบสอบถามพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล** ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากแบบสอบถามของบุษยรัต รุ่งสาคร¹ และธันยากร ตุดเกื้อ¹⁵ โดยปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญด้านจิตเวชเด็กและวัยรุ่นจำนวน 3 ท่าน

หาความความแม่นยำตรงด้านเนื้อหา (content validity) แล้วนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 ราย (focus group) เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในข้อคำถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงและแก้ไขแล้วไปลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย แบบสอบถามมีทั้งหมด 16 ข้อ โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ 8 ข้อ และคำถามเกี่ยวกับการเป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ 8 ข้อ โดยเป็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาเช่น นินทาตำหนิ ส่งข้อความหยาบคาย-ก่อกวน ชมชู้คุกคาม ปลอมข่าวลือ เผยแพร่ข้อมูลส่วนตัว แอบอ้างชื่อ การลบหรือบล็อกออกจากกลุ่ม และการถูกถ่ายการกลั่นแกล้งในชีวิตจริงเพื่อนำไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต แต่ละข้อมี 5 ตัวเลือกได้แก่ ไม่เคยเลย นานๆ ครั้ง (1-2 ครั้งในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา) บางครั้ง (เดือนละ 2-3 ครั้ง) บ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง) และเป็นประจำ (สัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง) มีค่าความสอดคล้องภายใน (internal consistency) อยู่ในเกณฑ์ดี (Cronbach's alpha = 0.89) ผู้วิจัยแปลผลที่ได้เป็น 4 กลุ่มได้แก่ ผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ใดๆ เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกบนโลกไซเบอร์ (ไม่เคยเป็นทั้งเหยื่อและผู้กลั่นแกล้งรังแกบนโลกไซเบอร์) (คือผู้ที่ตอบว่าเคยมีประสบการณ์การกลั่นแกล้งและเป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ในระดับไม่เคยเลย นานๆ ครั้ง และบางครั้งเพียงเท่านั้น) ผู้กลั่นแกล้ง (คือผู้ที่มีประสบการณ์กลั่นแกล้งรังแกบนโลกไซเบอร์ในข้อใดๆ ตั้งแต่ระดับบ่อยครั้งและเป็นประจำ เท่านั้น) เหยื่อ (คือผู้ที่มีประสบการณ์เป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งรังแกบนโลกไซเบอร์ในข้อใดๆ ตั้งแต่ระดับบ่อยครั้งและเป็นประจำ เท่านั้น) และผู้ที่เป็ทั้งผู้กลั่นแกล้งและเหยื่อบนโลกไซเบอร์ (คือผู้ที่มีทั้งประสบการณ์การกลั่นแกล้งและเป็นเหยื่อการรังแกบนโลกไซเบอร์ในข้อใดๆ ตั้งแต่ระดับบ่อยครั้งและเป็นประจำ)

3. แบบสอบถามความผูกพันทางจิตใจกับพ่อแม่และเพื่อน ใช้แบบสอบถาม The inventory of parent and peer attachment-Revised (IPPA-R) ซึ่งพัฒนาโดย Gullone และ Robinson K¹⁶ แปลเป็นภาษาไทยโดย อักษรวิภาค หลีกทอง¹⁷ เพื่อวัดการรับรู้ความผูกพันทางจิตใจแบบมั่นคงและความรู้สึกที่มีต่อพ่อแม่หรือผู้ปกครองมีจำนวน 28 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความไว้วางใจ (trust) ประกอบด้วย 10 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 2, 3, 4, 10, 13, 14, 21, 23 และ 24 การสื่อสาร (communication) ประกอบด้วย 10 ข้อ ได้แก่ ข้อ 5, 6, 7, 8, 15, 16, 17, 20, 26 และ 28 และการแปลกแยก (alienation) ประกอบด้วย 8 ข้อ ได้แก่ ข้อ 9, 11, 12, 18, 19, 22, 25 และ 27 ส่วนแบบสอบถามความผูกพันทางจิตใจกับเพื่อน มีจำนวน 25 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ความไว้วางใจ (trust) ประกอบด้วย 10 ข้อ ได้แก่ ข้อ 5, 6, 8, 12, 13, 14, 15, 19, 20 และ 21 การสื่อสาร (communication) ประกอบด้วย 8 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 2, 3, 7, 16, 17, 24 และ 25 และการแปลกแยก (alienation) ประกอบด้วย 7 ข้อ ได้แก่ข้อ 4, 9, 10, 11, 18, 22 และ 23 แต่ละข้อมี 3 ตัวเลือกได้แก่ จริงเสมอ (3 คะแนน) จริงบ้างบางครั้ง (2 คะแนน) และไม่จริง (1 คะแนน) พบค่าความสอดคล้องภายในส่วนความผูกพันกับพ่อแม่หรือผู้ปกครองและส่วนความผูกพันกับเพื่อนอยู่ในเกณฑ์ดี (Cronbach's alpha = 0.88 และ 0.85 ตามลำดับ) ซึ่งคะแนนที่มากบ่งถึงการมีความผูกพันทางจิตใจกับพ่อแม่และเพื่อนที่ดี

4. แบบสอบถามความผูกพันทางจิตใจกับครู ผู้วิจัยได้แปลมาจาก The inventory of teacher-student relationships (IT-SR) ของ Murray และ Zvoch¹⁸ เพื่อวัดการรับรู้ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนโดยขออนุญาตเจ้าของเครื่องมือเพื่อแปลเป็นภาษาไทยแบบสอบถามได้รับการแปลโดยผู้วิจัยและจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น และแปลกลับโดยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา และ

นำเครื่องมือไปทดสอบในนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
จำนวน 10 คน นำผลที่ได้กลับมาแก้ไขแบบสอบถาม
ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ แบบสอบถามเป็นแบบนักตอบด้วย
ตนเอง มีจำนวน 17 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ความไว
วางใจ (trust) ประกอบด้วย 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 2, 3, 7
และ 13 การสื่อสาร (communication) ประกอบด้วย 8
ข้อ ได้แก่ข้อ 4, 8, 9, 10, 11, 12, 15 และ 17 และการ
แปลกแยก (alienation) ประกอบด้วย 4 ข้อ ได้แก่ข้อ 5,
6, 14 และ 16 แต่ละข้อมี 4 ตัวเลือกคือ ไม่จริงเลย
(1 คะแนน) จริงบางครั้ง (2 คะแนน) จริงบ่อยครั้ง
(3 คะแนน) และจริงมากที่สุด (4 คะแนน) พบค่าความ
สอดคล้องภายในอยู่ในเกณฑ์ดี (Cronbach's alpha =
0.80) ซึ่งคะแนนที่มากบ่งถึงการมีความผูกพันทางจิตใจ
กับครูที่ดี

สถิติที่ใช้

วิเคราะห์ ข้อมูลทั่วไป และความชุกของ
ประสบการณ์การกลั่นแกล้งรังแกโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา
ในการคำนวณหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงวิเคราะห์
ได้แก่ chi-square, Pearson's correlation coefficients
ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป (เช่น เพศ
ระดับชั้นที่ศึกษา สถานภาพสมรสของบิดามารดา ระดับ
เศรษฐกิจฐานะ เป็นต้น) และความผูกพันกับพ่อแม่ เพื่อน
และครู กับพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล โดย
เลือกใช้สถิติให้เหมาะสมกับประเภทของตัวแปร และใช้
สถิติ multinomial logistic regression เพื่อหาอิทธิพล
ของปัจจัยต่างๆ และความผูกพันกับพ่อแม่ เพื่อน และ
ครู กับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล โดยนำ
ตัวแปรได้แก่ เพศ ระดับชั้น ประเภทโรงเรียน ผลการ
เรียนเฉลี่ย สถานภาพสมรสของพ่อแม่ รายได้ของ
ครอบครัวโดยเฉลี่ย ระยะเวลาการใช้อินเทอร์เน็ตโดย
รวม กิจกรรมที่ใช้บนอินเทอร์เน็ต ประเภทสื่อสังคม

ออนไลน์ที่ใช้ และความผูกพันกับพ่อแม่ เพื่อน และครู
มาเข้าสมการ โดยคัดเลือกจากปัจจัยที่มีความสัมพันธ์
กับประสบการณ์การกลั่นแกล้งรังแกบนอินเทอร์เน็ตโดย
การใช้สถิติ chi-square และ Pearson's correlation
coefficients

ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปและลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ต

ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามไปทั้งสิ้น 1,600 ฉบับ
ได้รับกลับมา 1,197 ฉบับ (ร้อยละ 74.8) เป็นข้อมูล
ไม่สมบูรณ์ 53 ฉบับ (ร้อยละ 4.4) ดังนั้นมีผู้เข้าร่วมการ
วิจัยมีจำนวนทั้งสิ้น 1,144 ราย เป็นเพศชาย 583 ราย
(ร้อยละ 51) มีอายุเฉลี่ย 13.6 (SD = 0.95, min-max =
12-16 ปี) ส่วนใหญ่มีผลการเรียนในระดับปานกลาง
(เกรดเฉลี่ย 3.00-3.49) 592 ราย (ร้อยละ 51.7) ศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 406 ราย (ร้อยละ 35) เป็นโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
521 ราย (ร้อยละ 45.5) ส่วนใหญ่อาศัยกับพ่อแม่และแม่
712 ราย (ร้อยละ 62.2) มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วย
กัน 735 ราย (ร้อยละ 64.2) และมีรายได้ครอบครัว
7,501-15,000 บาทต่อเดือน 422 ราย (ร้อยละ 36.9)
(ตาราง 1) ใช้กิจกรรมสื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนใหญ่
900 ราย (ร้อยละ 78.7) และสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้มาก
ที่สุดคือ Facebook 985 ราย (ร้อยละ 86.1) ผู้เข้าร่วม
การวิจัยใช้ระยะเวลาที่บอกรับอินเทอร์เน็ตในวันธรรมดาเฉลี่ย
5.85 ชั่วโมง/วัน (SD = 4.26, min-max = 0-24) เป็นผู้ที่
ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า 7 ชั่วโมง/วัน 325 ราย (ร้อยละ
29.1) และผู้เข้าร่วมการวิจัยใช้ระยะเวลาที่บอกรับอินเทอร์เน็ต
ในวันหยุดเฉลี่ย 9.15 ชั่วโมง/วัน (SD = 5.60, min-max
= 1-24) เป็นผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตในวันหยุดมากกว่า 7
ชั่วโมง/วัน 685 ราย (ร้อยละ 61.4) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ตและกลุ่มพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลก
ไซเบอร์

ตัวแปร	ไม่เกี่ยวข้อง (N=495)		เหยื่อ (N=288)		ผู้กลั่นแกล้ง (N=82)			เหยื่อและผู้กลั่นแกล้ง (N=279)			รวม (N= 1144)
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	χ^2	p	จำนวน (ร้อยละ)	χ^2	p	จำนวน (ร้อยละ)	χ^2	p	
เพศ											
ชาย	212 (42.9)	154 (53.5)	8.144	0.004**	53 (64.6)	13.355	0.000***	164 (58.8)	17.698	0.000***	583 (51.0)
หญิง	283 (57.1)	134 (46.5)			29 (35.4)			115 (41.2)			561 (49.0)
ระดับชั้น											
มัธยมศึกษาปีที่ 1	159 (32.1)	120 (41.6)	7.134	0.028*	25 (30.5)	0.456	0.796	102 (36.5)	2.157	0.340	406 (35.5)
มัธยมศึกษาปีที่ 2	166 (33.5)	86 (29.8)			27 (32.9)			98 (35.1)			377 (33.0)
มัธยมศึกษาปีที่ 3	160 (32.3)	82 (28.4)			30 (36.6)			79 (28.3)			351 (30.7)
สถานภาพสมรสพ่อแม่											
อยู่ด้วยกัน	327 (66.1)	183 (63.5)	0.814	0.666	53 (64.6)	0.814	0.666	172 (61.6)	5.398	0.067	735 (64.2)
แยกกันหย่าร้าง	142 (28.5)	91 (31.5)			24 (29.3)			99 (35.4)			356 (31.1)
อื่นๆ	25 (5.1)	14 (4.9)			5 (6.1)			8 (2.8)			52 (4.5)
รายได้เฉลี่ยครอบครัว											
น้อยกว่า 7,500 บาท	27 (5.6)	25 (8.8)	3.145	0.534	14 (17.5)	17.244	0.002**	24 (8.7)	6.141	0.189	90 (7.9)
7,501-15,000 บาท	176 (36.5)	103 (36.2)			28 (35.0)			115 (41.7)			422 (36.0)
15,001-25,000 บาท	137 (28.5)	78 (27.4)			20 (25.0)			71 (25.7)			306 (26.7)
25,000-50,000 บาท	88 (18.2)	51 (17.9)			15 (18.7)			43 (15.6)			198 (17.3)
มากกว่า 50,000 บาท	53 (11.0)	27 (9.5)			3 (3.8)			23 (8.3)			106 (9.3)
เวลาใช้อินเทอร์เน็ตวัน											
ธรรมดา											
< 6 ชั่วโมง/วัน	363 (75.3)	185 (65.8)	7.087	0.005**	58 (70.7)	0.777	0.378	185 (68.3)	4.346	0.037*	792 (70.9)
≥ 7 ชั่วโมง/วัน	119 (24.7)	96 (34.2)			24 (29.2)			86 (31.7)			325 (29.1)
เวลาใช้อินเทอร์เน็ตวัน											
หยุด											
< 6 ชั่วโมง/วัน	204 (42.4)	103 (36.7)	2.444	0.118	31 (37.8)	0.611	0.434	92 (33.9)	5.202	0.023*	431 (38.6)
≥ 7 ชั่วโมง/วัน	277 (57.6)	178 (63.3)			51 (62.2)			179 (66.0)			685 (61.4)
กิจกรรม											
ค้นหาข้อมูล	252 (51.0)	121 (42.1)	5.905	0.015*	29 (35.3)	6.891	0.009**	125(43.2)	2.751	0.097	527 (46.1)
เล่นเกม	299 (60.5)	183 (63.5)	0.700	0.403	49 (59.8)	0.017	0.895	189 (66.0)	3.988	0.046*	781 (62.8)
บันเทิง	351 (71.1)	179 (62.1)	6.598	0.010**	52 (63.4)	1.952	0.162	188 (66.4)	1.137	0.286	771 (67.4)
อีเมลล์	92 (18.6)	6 (15.9)	0.880	0.348	12 (14.6)	0.880	0.348	45 (12.9)	0.716	0.383	195 (16.9)
Social media	389 (78.7)	15 (74.6)	1.733	0.188	69 (84.1)	1.260	0.262	227 (81.3)	0.755	0.385	900 (39.8)
สื่อสังคมออนไลน์											
Facebook	415 (84.0)	248 (86.1)	0.624	0.430	74 (90.2)	2.133	0.144	247 (88.5)	2.965	0.085	985 (86.1)
Twitter	89 (18.0)	32 (11.1)	6.632	0.010**	12 (14.6)	0.556	0.456	41 (14.6)	1.406	0.236	175 (15.3)
LINE	280 (56.7)	159 (55.2)	0.160	0.689	40 (48.8)	1.777	0.182	154 (55.1)	0.159	0.690	634 (55.4)
Instagram	207 (41.9)	114 (39.5)	0.404	0.525	33 (40.2)	0.080	0.778	100 (35.8)	1.735	0.098	455 (39.8)

* = p-value < 0.05, ** = p-value < 0.01, *** = p-value < 0.001

ข้อมูลพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล

พบกลุ่มผู้เป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล 288 ราย (ร้อยละ 25.2) กลุ่มผู้เป็นทั้งเหยื่อและผู้กลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล 279 ราย (ร้อยละ 24.4) และกลุ่มผู้กลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล 82 ราย (ร้อยละ 7.2) ในขณะที่ผู้ร่วมวิจัย 495 ราย (ร้อยละ 43.2) ไม่เคยมีประสบการณ์ใดๆ เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล (ไม่เคยเป็นทั้งเหยื่อและผู้รังแก) โดยในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียลมีประสบการณ์ถูกใช้คำหยาบคายอยู่ในระดับบ่อยครั้งและเป็นประจำเท่ากับ 211 ราย (ร้อยละ 18.4) และ 173 ราย (ร้อยละ 15.1) ตามลำดับ ได้รับข้อความก้าวร้าวซ้ำๆ อยู่ในระดับบ่อยครั้งและเป็นประจำเท่ากับ

170 ราย (ร้อยละ 14.9) และ 107 ราย (ร้อยละ 9.4) ตามลำดับ และถูกนำข้อมูลส่วนตัวเปิดเผยหรือส่งต่อโดยไม่ได้รับอนุญาตอยู่ในระดับบ่อยครั้งและเป็นประจำเท่ากับ 78 ราย (ร้อยละ 6.8) และ 40 ราย (ร้อยละ 3.5) ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เคยมีประสบการณ์เป็นผู้กลั่นแกล้งบนโลกโซเชียลมีประสบการณ์ใช้คำหยาบคายในการรังแก อยู่ในระดับบ่อยครั้งและเป็นประจำเท่ากับ 85 ราย (ร้อยละ 16.2) และ 73 ราย (ร้อยละ 6.4) ตามลำดับ ส่งข้อความก้าวร้าว ก่อความดื้อเสี้ยนซ้ำๆ อยู่ในระดับบ่อยครั้งและเป็นประจำเท่ากับ 82 ราย (ร้อยละ 7.2) และ 25 ราย (ร้อยละ 2.2) ตามลำดับ และลบหรือบล็อกออกจากความเป็นเพื่อนหรือกลุ่มอยู่ในระดับบ่อยครั้งและเป็นประจำเท่ากับ 61 ราย (ร้อยละ 5.3) และ 18 ราย (ร้อยละ 1.6) ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ข้อมูลรูปแบบประสบการณ์การกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล (N = 1,144)

รูปแบบ	พฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล					พฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล				
	ไม่เคยเลย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ	ไม่เคยเลย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ
การใช้คำหยาบคาย	118 (10.3)	282 (24.7)	360 (31.5)	211 (18.4)	173 (15.1)	192 (16.8)	348 (30.4)	346 (30.2)	185 (16.2)	73 (6.4)
การได้รับข้อความก้าวร้าวซ้ำๆ	192 (16.8)	314 (27.4)	361 (31.5)	170 (14.9)	107 (9.4)	456 (39.9)	360 (31.5)	221 (19.3)	82 (7.1)	25 (2.2)
การข่มขู่หรือคุกคาม	686 (59.9)	237 (20.7)	119 (10.4)	75 (6.6)	27 (2.4)	860 (75.1)	145 (12.7)	99 (8.7)	31 (2.7)	9 (0.8)
การปล่อยข่าวลือ	716 (62.6)	183 (15.9)	153 (13.4)	66 (5.8)	26 (2.3)	892 (78.0)	131 (11.4)	84 (7.3)	27 (2.4)	10 (0.9)
การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว	591 (51.7)	269 (23.5)	166 (14.5)	78 (6.8)	40 (3.5)	831 (72.6)	171 (14.9)	116 (10.2)	18 (1.6)	8 (0.7)
การแอบอ้างชื่อ หรือสวมรอย	788 (68.9)	177 (15.5)	112 (9.8)	52 (4.5)	15 (1.3)	923 (80.7)	111 (9.7)	78 (6.8)	25 (2.2)	7 (0.6)
การถูกลบหรือบล็อกจากเพื่อนหรือกลุ่ม	450 (39.4)	375 (32.8)	222 (19.4)	69 (6.0)	28 (2.4)	495 (43.3)	349 (30.5)	221 (19.3)	61 (5.3)	18 (1.6)
การเผยแพร่ภาพหรือคลิปวิดีโอขณะกลั่นแกล้ง	897 (78.4)	117 (10.2)	91 (8.0)	24 (2.1)	15 (1.3)	930 (81.3)	108 (9.5)	77 (6.7)	16 (1.4)	13 (1.1)

**ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับพ่อแม่
เพื่อน และครู กับพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลก
ไซเบอร์**

นักเรียนที่ไม่เกี่ยวข้องกับकारकलँनแกลँงบนโลกไซเบอร์นั้นมีความผูกพันกับพ่อแม่สูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์เป็นเหยื่อ ผู้กลั่นแกล้งและเป็นทั้งเหยื่อและ ผู้กลั่นแกล้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$, $p = 0.020$ และ $p < 0.001$ ตามลำดับ) โดยกลุ่มเป็นเหยื่อมีคะแนนเฉลี่ยความผูกพันกับพ่อแม่ด้านการไว้ใจและการแปลกแยกต่ำกว่ากลุ่มไม่มีประสบการณ์ใดๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.001$ และ $p < 0.001$ ตามลำดับ) กลุ่มผู้กลั่นแกล้งมีคะแนนเฉลี่ยความผูกพันกับพ่อแม่ด้านการแปลกแยกเท่านั้นที่ต่ำกว่ากลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ใดๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.005$) ส่วนกลุ่มที่เป็นทั้งเหยื่อและผู้กลั่นแกล้งมีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนรวมความผูกพันกับพ่อแม่ทั้งด้านการไว้ใจ การสื่อสาร

และการ แลกแยก ต่ำกว่ากลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ใดๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.002$, $p = 0.006$ และ $p < 0.001$ ตามลำดับ) (ตารางที่ 3)

เกี่ยวกับความผูกพันกับเพื่อนพบว่ากลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมใดๆ มีความผูกพันกับเพื่อนสูงกว่ากลุ่มที่มีพฤติกรรมเป็นเหยื่อและเป็นทั้งเหยื่อและผู้กลั่นแกล้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$ ทั้งคู่) อีกทั้งกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ใดๆ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความผูกพันกับเพื่อนด้านการแปลกแยกสูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์เป็นเหยื่อ เป็นผู้กลั่นแกล้งและทั้งเหยื่อและผู้กลั่นแกล้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$, $p = 0.002$ และ $p < 0.001$ ตามลำดับ) ในขณะที่ไม่พบว่ามีความผูกพันกับครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างนักเรียนที่มีประสบการณ์เป็นเหยื่อ ผู้กลั่นแกล้งและเป็นทั้งเหยื่อและผู้กลั่นแกล้ง รวมถึงนักเรียนที่ไม่เกี่ยวข้องกับकारकलँनแกลँงบนโลกไซเบอร์ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์

	พฤติกรรมกลั่นแกล้งรังแกบนโลกไซเบอร์				F	Sig
	ผู้ไม่เกี่ยวข้อง	เหยื่อ	ผู้กลั่นแกล้ง	เหยื่อและผู้กลั่นแกล้ง		
	Mean ± S.D	Mean ± S.D	Mean ± S.D.	Mean ± S.D.		
ความผูกพันกับพ่อแม่						
การไว้ใจ	24.07 ± 3.45	23.18 ± 3.37	23.46 ± 3.02	23.25 ± 3.69	.46	0.001**
การสื่อสาร	21.59 ± 3.09	21.20 ± 3.08	21.01 ± 3.00	20.96 ± 2.99	.96	0.031*
การแปลกแยก	18.55 ± 2.61	17.25 ± 2.68	17.65 ± 2.91	17.13 ± 2.76	2.73	0.001***
รวม	64.22 ± 7.50	61.63 ± 7.25	62.12 ± 7.47	61.34 ± 7.83	1.85	0.001***
ความผูกพันกับเพื่อน						
การไว้ใจ	23.03 ± 3.34	22.40 ± 3.40	22.70 ± 3.18	22.51 ± 3.64	.53	0.056
การสื่อสาร	17.19 ± 2.86	17.06 ± 3.04	17.32 ± 2.68	17.02 ± 2.80	.39	0.756
การแปลกแยก	15.64 ± 2.12	14.67 ± 2.28	14.84 ± 2.48	14.57 ± 1.99	9.97	0.001***
รวม	55.86 ± 6.45	54.13 ± 6.66	54.85 ± 5.89	54.09 ± 6.38	.45	0.001***
ความผูกพันกับครู						
การไว้ใจ	9.46 ± 3.18	9.43 ± 3.11	9.11 ± 2.82	9.34 ± 3.06	.33	.801
การสื่อสาร	10.65 ± 4.99	11.18 ± 5.30	11.26 ± 5.08	10.98 ± 4.66	.89	.445
การแปลกแยก	5.46 ± 1.95	5.41 ± 2.14	5.35 ± 2.02	5.22 ± 2.03	.87	.455
รวม	25.56 ± 8.28	26.02 ± 8.07	25.72 ± 7.26	25.54 ± 7.27	.24	.863

* = p-value < 0.05, ** = p-value < 0.01, *** = p-value < 0.001

ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ต ระหว่างกลุ่มที่มีประสบการณ์การกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียลต่างๆ

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มเป็นเหยื่อบนโลกโซเชียลมักเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 8.144, p = 0.004$) มีแนวโน้มเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ($\chi^2 = 7.134, p = 0.028$) และมีผลการเรียนระดับต่ำมากกว่าระดับปานกลางและดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 11.042, p = 0.004$)

ในกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์เป็นผู้กลั่นแกล้งรังแกบนโลกโซเชียลพบว่า เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 13.355, p < 0.001$) มีแนวโน้มเป็นนักเรียนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มากกว่าสังกัดอื่นๆ ($\chi^2 = 10.324, p = 0.006$) มีแนวโน้มมีผลการเรียนระดับต่ำมากกว่าระดับปานกลางและดี ($\chi^2 = 11.367, p = 0.003$) และมีแนวโน้มจะมีรายได้ครอบครัวต่ำ (น้อยกว่า 7,500 บาท) มากกว่า ($\chi^2 = 17.244, p = 0.002$)

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์เป็นทั้งผู้กลั่นแกล้งและเหยื่อบนโลกโซเชียลมักพบว่าเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 17.698, p < 0.001$) และมีแนวโน้มผลการเรียนระดับต่ำมากกว่า ($\chi^2 = 9.082, p = 0.011$) (ตารางที่ 1)

เมื่อเปรียบเทียบลักษณะการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์กและสื่อโซเชียลมีเดียพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเหยื่อบนโลกโซเชียลใช้โซเชียลเน็ตเวิร์กในวันธรรมดา มากกว่าหรือเท่ากับ 7 ชั่วโมง/วันมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์การกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียลใดๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 7.087, p = 0.005$) และมีแนวโน้มเป็นนักเรียนที่ไม่ใช้โซเชียลเน็ตเวิร์กในการค้นหาข้อมูล ดูหนังฟังเพลง-วิทยุ ($\chi^2 = 5.905, p = 0.015$ และ $\chi^2 = 6.598, p = 0.010$

ตามลำดับ) และไม่ใช้ Twitter ($\chi^2 = 6.632, p = 0.010$) มากกว่ากลุ่มที่ไม่กลั่นแกล้งบนโลกโซเชียลใดๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การเป็นผู้กลั่นแกล้งบนโลกโซเชียลพบว่า เป็นนักเรียนที่ไม่ใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูลมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์ใดๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 56.891, p = 0.009$)

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นทั้งผู้กลั่นแกล้งและเหยื่อบนโลกโซเชียลพบว่า เป็นนักเรียนที่ใช้ระยะเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ตทั้งในวันธรรมดาและวันหยุดมากกว่าหรือเท่ากับ 7 ชั่วโมง/วัน มากกว่ากลุ่มที่ไม่กลั่นแกล้งบนโลกโซเชียลใดๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 4.346, p = 0.037$; $\chi^2 = 5.202, p = 0.023$ ตามลำดับ) มีแนวโน้มเป็นนักเรียนที่ใช้โซเชียลเน็ตเวิร์กในการเล่นเกม มากกว่ากลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์การกลั่นแกล้ง บนโลกโซเชียลใดๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 3.988, p = 0.046$) (ตารางที่ 1)

การทำนายพฤติกรรมกลั่นแกล้งรังแกบนโลกโซเชียลเทียบกับกลุ่มไม่เกี่ยวข้องกับกรกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล

นักเรียนที่เป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียลมีความสัมพันธ์กับตัวแปรได้แก่ 1) ระดับชั้น โดยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความเสี่ยงที่จะมีประสบการณ์ เป็นเหยื่อมากกว่ากลุ่มตัวอย่างมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็น 1.874 เท่า (95%CI = 1.264-2.770, $p = 0.002$) 2) ระยะเวลาการใช้ internet โดยนักเรียนที่ใช้ระยะเวลาการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์กมากกว่าหรือเท่ากับ 7 ชั่วโมงต่อวัน มีความเสี่ยงที่จะมีประสบการณ์ เป็นเหยื่อสูงกว่าผู้ที่ใช้น้อยกว่า 7 ชั่วโมงเป็น 1.045 เท่า (95%CI = 1.006-1.086, $p = 0.022$) และ 3) ความผูกพันโดยเมื่อคะแนนความผูกพันกับพ่อแม่เพิ่มขึ้น

1 หน่วยจะมีความเสี่ยงที่จะเป็นเหยื่อน้อยลงเป็น 0.955 เท่า (95%CI = 0.934-0.977, $p < 0.001$) เช่นเดียวกับคะแนนความผูกพันกับเพื่อนเมื่อเพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะมีความเสี่ยงที่จะมีประสบการณ์เป็นเหยื่อน้อยลงเป็น 0.973 เท่า (95%CI = 0.947-0.999, $p = 0.038$) แต่คะแนนความผูกพันกับครูสูงขึ้น 1 หน่วยจะมีความเสี่ยงที่เป็นผู้ถูกรังแกเพิ่มขึ้น 1.025 เท่า (95%CI = 1.004-1.048, $p = 0.022$) (ตารางที่ 4)

นักเรียนที่เป็นผู้กลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์พบว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรได้แก่ 1) เพศ โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชายมีความเสี่ยงมีประสบการณ์ผู้กลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์สูงกว่ากลุ่มเพศหญิง 3.519 เท่า (95% CI = 1.918-6.457, $p < 0.001$) 2) รายได้ในครอบครัวโดยนักเรียนที่มีรายได้เฉลี่ยในครอบครัวน้อยกว่า 7,500 บาทต่อเดือน มีความเสี่ยงเป็นผู้กลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์สูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้มากกว่า 50,000 บาทต่อเดือน 4.110 เท่า (95% CI = 1.817-9.296, $p = 0.001$) 3) การใช้ internet ค้นหาข้อมูลโดยนักเรียนที่ใช้อินเทอร์เน็ตในการหาข้อมูลมีความเสี่ยงเป็นผู้กลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ใช้อินเทอร์เน็ตในการหาข้อมูล 0.562 เท่า (95%CI =

0.322-0.980, $p = 0.042$) นอกจากนี้นักเรียนที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์มีความเสี่ยงที่จะมีประสบการณ์ผู้กลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์สูงกว่านักเรียนที่ไม่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็น 1.934 เท่า (95%CI = 1.043-3.588, $p = 0.0036$) (ตารางที่ 4)

นักเรียนที่เป็นทั้งผู้กลั่นแกล้งและเหยื่อบนโลกไซเบอร์มีความสัมพันธ์กับตัวแปรคือ 1) เพศ โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชายมีความเสี่ยงมีประสบการณ์ทั้งผู้กลั่นแกล้งและเหยื่อบนโลกไซเบอร์สูงกว่ากลุ่มเพศหญิงเป็น 1.806 เท่า (95% CI = 1.234-2.642, $p = 0.002$) 2) ระดับชั้นโดยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความเสี่ยงมีประสบการณ์ทั้งเป็นผู้กลั่นแกล้งและเหยื่อมากกว่ากลุ่มตัวอย่างมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็น 1.656 เท่า (95% CI = 1.106-2.481, $p = 0.014$) 3) ความผูกพันโดยนักเรียนที่มีคะแนนความผูกพันกับพ่อแม่เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะมีความเสี่ยงที่จะมีประสบการณ์เป็นเหยื่อน้อยลงเป็น 0.957 เท่า (95% CI = 0.936-0.978, $p < 0.001$) นักเรียนที่มีคะแนนความผูกพันกับเพื่อนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะมีความเสี่ยงที่จะมีประสบการณ์เป็นเหยื่อน้อยลงเป็น 0.974 เท่า (95% CI = 0.949-1.000, $p = 0.050$) (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ปัจจัยทำนายการเป็นเหยื่อ ผู้กลั่นแกล้งและเป็นทั้งเหยื่อและผู้กลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล

ตัวแปร	เหยื่อ				ผู้กลั่นแกล้ง				เหยื่อและผู้กลั่นแกล้ง			
	B	S.E.	Sig.	Adjusted OR (95% CI)	B	S.E.	Sig.	Adjusted OR (95% CI)	B	S.E.	Sig.	Adjusted OR (95% CI)
เพศ												
ชาย	0.342	0.194	0.078	1.408 (0.962-2.062)	1.258	0.310	0.000**	3.519 (1.981-6.457)	0.591	0.194	0.002**	1.806 (1.234-2.642)
ระดับชั้น												
ม.1	0.628	0.201	0.002**	1.874 (1.264-2.779)	0.144	0.321	0.653	1.155 (0.606-2.165)	0.504	0.206	0.014*	1.656 (1.106-2.481)
ม.2	0.182	0.201	0.363	1.200 (0.810-1.779)	0.104	0.302	0.730	1.110 (0.614-2.006)	0.323	0.199	0.104	1.381 (0.936-2.039)
ประเภทโรงเรียน (เทียบกับสังกัดเอกชน)												
สังกัด กทม.	0.033	0.240	0.892	1.033 (0.646-1.653)	0.853	0.445	0.055	2.346 (0.982-5.609)	0.151	0.250	0.544	1.164 (0.713-1.899)
สังกัด สทพ.	0.272	0.240	0.257	0.762 (0.476-1.220)	0.280	0.457	0.539	1.324 (0.541-3.240)	0.018	0.248	0.944	1.018 (0.625-1.656)
ผลการเรียนเฉลี่ย (เทียบกับผลการเรียนดี)												
ปานกลาง	0.176	0.185	0.341	1.193 (0.830-1.714)	0.315	0.325	0.333	1.370 (0.724-2.590)	0.215	0.188	0.253	1.240 (0.857-1.793)
ต่ำ	0.336	0.251	0.181	1.399 (0.856-2.288)	0.556	0.398	0.162	1.743 (0.800-3.801)	0.354	0.254	0.163	1.424 (0.866-2.342)
สถานภาพสมรสของพ่อแม่ (เทียบกับสถานภาพสมรส)												
แยกกันหย่า	0.127	0.172	0.460	1.135 (0.811-1.590)	0.212	0.280	0.488	0.809 (0.467-1.399)	0.236	0.172	0.169	1.267 (0.905-1.773)
รายได้ของครอบครัวโดยเฉลี่ย (เทียบกับรายได้มากกว่า 50,000 บาท)												
< 7,500	0.267	0.331	0.419	1.306 (0.683-2.497)	0.413	0.416	0.001**	4.110 (1.817-9.296)	0.548	0.330	0.097	1.729 (0.905-3.303)
7,501-15,000	0.011	0.172	0.915	0.990 (0.706-1.386)	0.063	0.280	0.823	1.065 (0.615-1.843)	0.234	0.172	0.174	1.263 (0.902-1.770)
ระยะเวลาใช้อินเทอร์เน็ตโดยรวม (เทียบกับการใช้ระยะเวลาน้อยกว่า 6 ชม./วัน)												
≥ 7 ชั่วโมงวัน	0.44	0.019	0.022*	1.045 (1.006-1.086)	0.041	0.029	0.165	1.041 (0.983-1.103)	0.024	0.020	0.232	1.024 (0.985-1.065)
กิจกรรม (เทียบกับการไม่ใช้)												
ค้นหาข้อมูล	0.220	0.172	0.201	0.803 (0.573-1.124)	0.577	0.284	0.042*	0.562 (0.322-0.980)	0.245	0.175	0.161	0.782 (0.555-1.103)
เล่นเกม	0.117	0.182	0.520	1.124 (0.787-1.604)	0.101	0.286	0.723	0.904 (0.516-1.583)	0.248	0.185	0.181	1.281 (0.891-1.841)
ดูหนัง ฟังเพลง	0.118	0.180	0.520	1.124 (0.787-1.604)	0.071	0.281	0.800	1.074 (0.619-1.864)	0.120	0.185	0.518	1.108 (0.771-1.592)
Social media	0.118	0.208	0.569	0.888 (0.591-1.335)	0.740	0.368	0.044*	2.095 (1.019-4.308)	0.413	0.221	0.061	1.511 (0.980-2.328)
สื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้												
Facebook	0.120	0.232	0.605	1.127 (0.716-1.776)	0.280	0.419	0.504	1.323 (0.582-3.011)	0.189	0.245	0.440	1.208 (0.747-1.954)
Twitter	0.407	0.246	0.098	0.665 (0.410-1.079)	0.108	0.374	0.773	1.114 (0.535-2.319)	0.011	0.233	0.962	0.989 (0.627-1.560)
LINE	0.036	0.181	0.844	1.036 (0.727-1.477)	0.219	0.284	0.441	0.803 (0.461-1.402)	0.001	0.182	0.997	1.001 (0.700-1.430)
Instagram	0.371	0.198	0.061	1.449 (0.983-2.137)	0.660	0.315	0.036*	1.934 (1.043-3.588)	0.106	0.200	0.597	1.112 (0.751-1.647)
ความผูกพัน												
พ่อแม่	0.046	0.011	0.000**	0.955 (0.934-0.977)	0.28	0.018	0.124	0.973 (0.939-1.008)	0.044	0.011	0.000**	0.957 (0.936-0.978)
เพื่อน	0.028	0.013	0.038*	0.973 (0.947-0.999)	0.14	0.022	0.529	0.987 (0.946-1.029)	0.026	0.013	0.050*	0.974 (0.949-1.000)
ครู	0.025	0.011	0.022*	1.025 (1.004-1.048)	.015	0.017	0.382	1.015 (0.982-1.050)	0.15	0.011	0.163	1.016 (0.994-1.038)

* = p-value < 0.05, ** = p-value < 0.01, *** = p-value < 0.001

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยต่างๆ ทั้งข้อมูลทั่วไป การใช้อินเทอร์เน็ต และความผูกพันกับพ่อแม่ เพื่อน และครู ล้วนมีอิทธิพลต่อการกลั่นแกล้งรังแกบนอินเทอร์เน็ต โดยพบว่าเพศชายส่วนใหญ่มิแนวโน้มเป็นผู้กลั่นแกล้งบนอินเทอร์เน็ตมากกว่าเพศหญิง เพศชายมักแสดงความก้าวร้าวทางวาจาและการกระทำไม่ค่อย

แสดงความเห็นอกเห็นใจ¹⁹ ในขณะที่เพศหญิงมักเป็นการรังแกทางสังคม²⁰ ร่วมกับข้อคำถามของการรังแกมักเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกที่เพศชายมักกระทำ²¹ จึงทำให้เพศชายมีพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนอินเทอร์เน็ตได้บ่อยกว่า นอกจากนี้เพศชายมีแนวโน้มเกิดพฤติกรรมการเป็นทั้งเหยื่อและผู้กลั่นแกล้งมากกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องจากเมื่อนักเรียนชายถูกกลั่นแกล้งมักจะ

ได้ตอบกลับมากกว่าในเฟซบุ๊ก²² ในขณะที่ไม่พบว่าเฟซบุ๊กสามารถทำนายการตกเป็นเหยื่อบนโลกโซเชียลได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Patchin และ Hinduja⁷ และ Mishna และคณะ²² นอกจากนี้การศึกษาพบว่าระดับชั้นเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีแนวโน้มจะตกเป็นเหยื่อรวมถึงเป็นทั้งเหยื่อและผู้กลั่นแกล้งมากกว่าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากการกลั่นแกล้งมักเกิดในกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันหรืออายุน้อยกว่าเนื่องจากมองว่ามีอำนาจมากกว่า²³ รวมถึงผู้ที่อายุน้อยกว่ามักมองการกลั่นแกล้งรังแกเป็นเรื่องปกติ มีความยับยั้งชั่งใจต่ำ จึงเกิดการตอบโต้เมื่อถูกรังแกมากกว่าผู้ที่มีอายุมาก⁴ อีกทั้งพบว่าผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยในครอบครัวน้อยมีแนวโน้มเป็นผู้กลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล เนื่องจากครอบครัวที่มีปัญหาเศรษฐกิจฐานะมักมีปัญหาครอบครัวร่วมด้วย²⁴ รวมถึงพ่อแม่ก็มีความเครียดซึ่งอาจนำไปสู่การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม อย่างไรก็ตามปัญหาทางจิตเวชมักพบมากในครอบครัวที่มีฐานะยากจนอันเนื่องมาจากทฤษฎีการคัดเลือกทางสังคม (social selection theory) ได้เช่นกัน²⁵ ทำให้เด็กมักมีพฤติกรรมก้าวร้าวและต่อต้านสังคม²⁶ รวมถึงผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยมักมีความเครียดซึ่งส่งผลกระทบต่อสัมพันธ์ภาพกับเด็กและนำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมของเด็กได้^{9, 27}

ในส่วนของที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ตพบว่าผู้ที่ใช้เวลาใช้อินเทอร์เน็ตมากมีแนวโน้มเป็นเหยื่อ และเป็นทั้งผู้กลั่นแกล้งและเหยื่อบนโลกโซเชียลมากกว่า เนื่องจากมีโอกาสเผชิญกับผู้กลั่นแกล้งทางโลกโซเชียลมากกว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตน้อย²⁸ อาจมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว ส่งรูปภาพ และพูดคุยกับคนแปลกหน้ามากขึ้น นำไปสู่ทั้งการตกเป็นเหยื่อ และเพิ่มโอกาสในการกลั่นแกล้งผู้อื่นบนโลกโซเชียลได้^{29, 30} แต่หากเป็นผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูลจะมีแนวโน้มเป็นผู้กลั่นแกล้งบนโลกโซเชียลน้อยกว่า ทั้งนี้การใช้อินเทอร์เน็ตในการหาข้อมูลความรู้จะมีการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นน้อย

จึงมีโอกาสในการกลั่นแกล้งผู้อื่นน้อยกว่า³⁰ ในขณะที่การใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีโอกาสพบปะผู้อื่นมากจึงมีแนวโน้มเป็นผู้กลั่นแกล้งบนโลกโซเชียลมากกว่า³¹ นอกจากนี้ผู้ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์อาจพบแบบอย่างของการรังแกกันบนโลกโซเชียลจึงทำให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมตามทฤษฎี social-cognitive learning theory นำไปสู่การเรียนรู้แบบพฤติกรรม (behavioral imitation) อีกทั้งผู้ใช้อาจปลอมแปลงข้อมูลทำให้ผู้อื่นไม่ทราบถึงตัวตน (anonymity) หรืออาจใช้ตัวตนเสมือน (avatar) จึงสามารถกลั่นแกล้งผู้อื่นได้ง่าย³² นอกจากนี้แม้การกระทำผิดดังกล่าวจะมีบทลงโทษตามกฎหมาย แต่กฎหมายที่มีนั้นไม่ได้เข้มข้น ชัดเจนเหมือนการรังแกหรือการกระทำผิดในชีวิตจริงทำให้ผู้กระทำผิดนั้นไม่ได้รับการลงโทษที่เหมาะสมหรือเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมเนื่องจากพฤติกรรมนั้นอาจถูกแชร์ต่อส่งต่อ ซึ่งเป็นเสมือนการให้รางวัลกับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งรังแกตามทฤษฎี operant conditioning นอกจากนี้ผู้ใช้ Instagram มีแนวโน้มเป็นผู้กลั่นแกล้งบนโลกโซเชียลมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ใช้ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้³³ ซึ่งผู้ใช้ Instagram มักโพสต์รูปภาพหรือวิดีโอซึ่งสามารถแสดงความเห็นทางลบ นำรูปไปตัดต่อ รวมถึงโปรไฟล์ปลอมเป็นผู้อื่น³³ จึงมีโอกาสสูงที่ใช้ Instagram เป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งรังแกผู้อื่น

เกี่ยวกับความผูกพันพบว่าผู้ที่มีความผูกพันกับพ่อแม่สูงมีแนวโน้มที่จะเป็นเหยื่อน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีที่กล่าวว่าผู้ที่มีความผูกพันที่มั่นคง (secure attachment) จะมีทักษะและการปรับตัวทางสังคมที่ดี ลดความเสี่ยงในการเกิดพฤติกรรมทางลบ และมีทักษะการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม³⁴ รับรู้ว่าผู้ปกครองสามารถพูดคุยและช่วยเหลือเขาได้ซึ่งเป็นปัจจัยปกป้องและลดผลกระทบจากการตกเป็นเหยื่อบนโลกโซเชียลได้³⁵ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าวัยรุ่นที่เป็นเหยื่อบนโลกโซเชียลจะมีความไว้วางใจและการสื่อสารกับ

พ่อแม่บ่อย และรู้สึกว่าตนไม่เป็นส่วนหนึ่งในครอบครัว³⁶ จึงไม่ได้รับการช่วยเหลือและการแก้ไขปัญห³⁷ อีกทั้งเด็กที่มีความผูกพันกับพ่อแม่บ่อยมีแนวโน้มจะเป็นทั้งผู้กลั่นแกล้งและเหยื่อมากกว่าซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้^{38, 39} ผู้ที่มีความผูกพันที่ไม่มั่นคงกับพ่อแม่มักขาดความอบอุ่น ถูกทอดทิ้ง⁴⁰ รวมถึงพบว่าการศึกษาที่ดีในครอบครัวช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็ก ลดความขัดแย้งและความรู้สึกแปลกแยก เป็นปัจจัยป้องกันการเป็นทั้งผู้กลั่นแกล้งและเหยื่อของเด็กได้⁴¹ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาถึงผลของการบำบัดที่ช่วยเสริมทักษะด้านการสื่อสาร และการสร้างความผูกพันทางจิตใจที่ดี เช่น การฝึกอบรมการจัดการของผู้ปกครอง (parent management training) หรือการบำบัดครอบครัวที่ใช้ความผูกพันเป็นฐาน (attachment-based family therapy) ต่อการมีประสบการณ์การกลั่นแกล้งรังแกต่อไป

การศึกษานี้พบว่าวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนที่ไม่ดี ขาดความไว้วางใจ ไม่ค่อยสื่อสาร และรู้สึกแปลกแยกมักตกเป็นเหยื่อ และเป็นทั้งผู้กลั่นแกล้งและเหยื่อมากกว่า เนื่องจากผู้ที่ไม่ผูกพันกับเพื่อนมักถูกเพื่อนปฏิเสธ เมื่อตกเป็นเหยื่อจึงไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากเพื่อน^{11, 36} ซึ่งการถูกเพื่อนปฏิเสธและขาดการช่วยเหลือจะยิ่งทำให้เด็กมีมุมมองทางลบต่อสัมพันธภาพกับเพื่อน และเพิ่มความเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อ⁴²

นอกจากนี้พบว่าผู้ที่มีความผูกพันกับครูดีมีแนวโน้มตกเป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ได้มากกว่า ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อมักเข้าขอความช่วยเหลือจากครูจึงอาจมีความผูกพันที่ดี แต่หากครูไม่สามารถช่วยเหลือได้ไม่ตระหนักว่ามีกรรังแกเกิดขึ้นก็อาจทำให้เด็กตกเป็นเหยื่อมากขึ้นได้เช่นกัน⁴³ อย่างไรก็ตามครูมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ และสร้างสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัย⁴⁴ แต่การ

กลั่นแกล้งรังแกบนโลกไซเบอร์นั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา และหาผู้กระทำได้ยากจึงยากที่ครูจะสังเกตได้ รวมถึงนักเรียนมักเลือกที่จะเล่าเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งให้เพื่อนและพ่อแม่ฟังมากกว่าครู⁴ จึงเป็นเรื่องยากที่ครูและโรงเรียนจะให้การดูแลป้องกันได้อย่างทั่วถึง การสร้างความรู้เท่าทันเกี่ยวกับการรังแกบนโลกไซเบอร์แก่เด็ก มีช่องทางให้เด็กสามารถแจ้งเกี่ยวกับการรังแกได้ และไม่มองแค่ว่าเป็นการเล่นกัน จะช่วยให้เด็กที่ตกเป็นเหยื่อรับรู้ว่ามีช่องทางที่เขาจะได้รับการช่วยเหลือ ซึ่งจะเป็นปัจจัยป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ได้

ข้อจำกัด

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน กรุงเทพมหานคร จึงเป็นข้อจำกัดในการนำข้อมูลไปอธิบายกลุ่มประชากรอื่นได้ นอกจากนี้การวิจัยเก็บข้อมูลจากนักเรียนเท่านั้น ทำให้ขาดข้อมูลจากผู้ปกครอง เพื่อนและครู แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากลักษณะของการกลั่นแกล้งรังแกบนโลกไซเบอร์ซึ่งระบุตัวตนได้ยากดังนั้นข้อมูลจากผู้อื่นอาจมีความคลาดเคลื่อนได้เช่นกัน เนื่องด้วยการศึกษานี้สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตด้วยแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นเอง จึงอาจมีข้อจำกัดในเรื่องความน่าเชื่อถือของข้อมูล แต่อย่างไรก็ตามคำถามดังกล่าวเป็นการถามเพียงพฤติกรรมการใช้ และมีการนำข้อคำถามไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญและทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มนักเรียนมัธยมเพื่อนำมาปรับปรุงข้อคำถามให้เป็นที่เข้าใจ จึงอาจเชื่อถือได้บ้าง และเนื่องด้วยการใช้สื่อเทคโนโลยีมักมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ข้อมูลที่ได้ อาจไม่สามารถนำมาใช้ได้เมื่อพฤติกรรมการใช้สื่อเทคโนโลยีของวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

ข้อเสนอแนะ

เนื่องด้วยความผูกพันกับพ่อแม่ ครู มีความสำคัญกับการป้องกันการกลั่นแกล้งรังแกบนโลกไซเบอร์ ดังได้กล่าวมา ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กควรเน้นให้ผู้ปกครองเห็นถึงความสำคัญของการสร้างความผูกพันที่ดีกับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารที่ดี เป็นที่ไว้วางใจแก่เด็ก และไม่ทำให้เด็กรู้สึกวุ่นวายแตกต่างจากครอบครัว รวมถึงดูแลเรื่องการคบเพื่อน สร้างทักษะสังคมที่ดีแก่เด็ก ให้ความร่วมมือกับครูและโรงเรียนในการติดตามและช่วยเหลือเด็ก นอกจากนี้ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญในการดูแลเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อลดความปลอดภัยจากการกลั่นแกล้งรังแกบนอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ครูควรให้ความสำคัญกับการสร้างความผูกพันที่ดีกับเด็ก เป็นที่ไว้วางใจ และมีการสื่อสารที่ดีเพื่อให้นักเรียนสามารถพูดคุยถึงปัญหาและความไม่สบายใจได้ คอยสังเกตและดูแลปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน อีกทั้งครูมีบทบาทที่จะช่วยจัดการความขัดแย้งระหว่างนักเรียนกับเพื่อนของเขาได้ และครูควรร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กเกี่ยวกับปัญหาการกลั่นแกล้งเนื่องจากครูอาจไม่ทราบข้อมูลเมื่อเด็กถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ และโรงเรียนควรมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้และให้ความสำคัญถึงการรังแกกันทั้งในรูปแบบทั่วไปและการกลั่นแกล้งรังแกกันบนโลกไซเบอร์ ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กควรเห็นถึงความสำคัญ ของบทบาทของครูและโรงเรียนดังได้กล่าวมา และควรมีการศึกษาต่อไปถึงผลของโปรแกรมที่มุ่งเน้นเพื่อเพิ่มการสื่อสารและความไว้วางใจ และลดการแปลกแยกของเด็กกับผู้ปกครอง เพื่อน และครู ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในการป้องกัน และช่วยเหลือการกลั่นแกล้งรังแกบนโลกไซเบอร์ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสมาคมศิษย์เก่าบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ที่มอบทุนสนับสนุนวิทยานิพนธ์บางส่วน เพื่อสนับสนุนการทำวิจัยนี้ ขอขอบพระคุณคุณภัทรวพร วิสาจันทร์ ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับสถิติในการทำวิจัย และขอขอบคุณโรงเรียนและนักเรียนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. Rungsakorn B. Effects of family context and self-esteem towards cyber-bullying attitudes among female students senior secondary school in Bangkok (Thesis). Bangkok: National Institute for Child and Family Development, Mahidol University; 2011. (in Thai)
2. Rivers I, Noret N. 'I h8 u': Findings from a five-year study of text and email bullying. Br Edu Res J 2010;36(4):643-71.
3. Slonje R, Smith PK. Cyberbullying: another main type of bullying? Scand J Psychol 2008;49(2):147-54.
4. Smith PK, Mahdavi J, Carvalho M, Fisher S, Russell S, Tippett N. Cyberbullying: its nature and impact in secondary school pupils. J Child Psychol Psychiatry 2008;49(4):376-85.
5. Songsiri N, Musikaphan W. Cyber-bullying among secondary and vocational students in Bangkok. Journal of Population and Social Studies 2011;19(2):235-42.

6. Kowalski RM, Giumetti GW, Schroeder AN, Lattanner MR. Bullying in the digital age: a critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychol Bull* 2014;140(4):1073-137.
7. Patchin JW, Hinduja S. Cyberbullying and self-esteem. *J Sch Health* 2010;80(12):614-21; quiz 622-4.
8. Hinduja S, Patchin JW. *Bullying beyond the schoolyard: preventing and responding to cyberbullying*. Thousand Oaks (CA): Corwin Press; 2009.
9. Arslan S, Savaser S, Hallett V, Balci S. Cyberbullying among primary school students in Turkey: self-reported prevalence and associations with home and school life. *Cyberpsychol Behav Soc Netw* 2012;15(10): 527-33.
10. Hinduja S, Patchin JW. Social influences on cyberbullying behaviors among middle and high school students. *J Youth Adolesc* 2013;42(5):711-22.
11. Wright MF, Aoyama I, Kamble SV, Li Z, Soudi S, Lei L, et al. Peer attachment and cyber aggression involvement among Chinese, Indian, and Japanese adolescents. *Societies* 2015;5(2):339-53.
12. Tobias S, Chapanar T. Predicting resilience after cyberbully victimization among high school students. *Journal of Psychological and Educational Research* 2016;24(1):7-25.
13. Serdiouk M, Berry D, Gest SD. Teacher-child relationships and friendships and peer victimization across the school year. *J Appl Dev Psychol* 2016;46:63-72.
14. Jungert T, Piroddi B, Thornberg R. Early adolescents' motivations to defend victims in school bullying and their perceptions of student-teacher relationships: a self-determination theory approach. *J Adolesc* 2016;53: 75-90.
15. Tudkuea T. *A development of cyber bullying behavioral indicators for youth in Songkhla Province (Thesis)*. Songkhla: Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University; 2014. (in Thai)
16. Gullone E, Robinson K. The inventory of parent and peer attachment—Revised (IPPA-R) for children: a psychometric investigation. *Clin Psychol Psychother* 2005;12(1):67-79.
17. Lucktong L. *The impact of parental, peer, and school attachment on the psychological well-being of early adolescents in Thailand (Dissertation)*. Bangkok: Institute for Population and Social Research, Mahidol University; 2016.
18. Murray C, Zvoch K. The inventory of teacher-student relationships: factor structure, reliability, and validity among African American youth in low-income urban schools. *J Early Adolesc* 2011;31(4):493-525.
19. Caravita SC, Di Blasio P, Salmivalli C. Unique and interactive effects of empathy and social status on involvement in bullying. *Soc Dev* 2009;18(1):140-63.

20. Crick NR, Grotpeter JK. Relational aggression, gender, and social-psychological adjustment. *Child Dev* 1995;66(3):710-22.
21. Solberg ME, Olweus D, Endresen IM. Bullies and victims at school: are they the same pupils? *Br J Educ Psychol* 2007;77(Pt 2): 441-64.
22. Mishna F, Khoury-Kassabri M, Gadalla T, Daciuk J. Risk factors for involvement in cyber bullying: victims, bullies and bully-victims. *Child Youth Serv Rev* 2012;34(1):63-70.
23. Kowalski RM, Limber S, Agatston PW. *Cyberbullying: bullying in the digital age*. 2nd ed. Malden (MA): Wiley-Blackwell; 2012.
24. Jansen DE, Veenstra R, Ormel J, Verhulst FC, Reijneveld SA. Early risk factors for being a bully, victim, or bully/victim in late elementary and early secondary education. The longitudinal TRAILS study. *BMC Public Health* 2011;11:440. doi:10.1186/1471-2458-11-440.
25. Costello EJ, Compton SN, Keeler G, Angold A. Relationships between poverty and psychopathology: a natural experiment. *JAMA* 2003;290(15):2023-9.
26. Tippet N, Wolke D. Socioeconomic status and bullying: a meta-analysis. *Am J Public Health* 2014;104(6):e48-59.
27. Ybarra ML, Mitchell KJ. Youth engaging in online harassment: associations with caregiver-child relationships, Internet use, and personal characteristics. *J Adolesc* 2004; 27(3):319-36.
28. Akbulut Y, Sahin YL, Eristi B. Cyberbullying victimization among Turkish online social utility members. *J Educ Techno Soc* 2010; 13(4):192-201.
29. Berson IR, Berson MJ, Ferron JM. Emerging risks of violence in the digital age: lessons for educators from an online study of adolescent girls in the United States. *J Sch Violence* 2002;1(2):51-71.
30. Mesch GS. Parental mediation, online activities, and cyberbullying. *Cyberpsychol Behav* 2009;12(4):387-93.
31. Roberto AJ, Eden J, Savage MW, Ramos-Salazar L, Deiss DM. Outcome evaluation results of school-based cybersafety promotion and cyberbullying prevention intervention for middle school students. *Health Commun* 2014;29(10):1029-42.
32. Whittaker E, Kowalski RM. Cyberbullying via social media. *J Sch Violence* 2015;14(1): 11-29.
33. Ptaszynski M, Dybala P, Matsuba T, Masui F, Rzepka R, Araki K, et al. In the service of online order: tackling cyber-bullying with machine learning and affect analysis. *International Journal of Computational Linguistics Research* 2010;1(3):135-54.
34. Armsden GC, McCauley E, Greenberg MT, Burke PM, Mitchell JR. Parent and peer attachment in early adolescent depression. *J Abnorm Child Psychol* 1990;18(6):683-97.

35. Navarro R, Serna C. Spanish youth perceptions about cyberbullying: qualitative research into understanding cyberbullying and the role that parents play in its solution. In: Navarro R, Yubero S, Larrañaga E, editors. Cyberbullying across the globe: gender, family, and mental health. Cham: Springer; 2016. p. 193-218.
36. Kaur K, Sandhu D. Cyberbullying among adolescents: attachment with parents and peers. *Journal of research : Bede Athenaeum* 2015;6(1):104-18.
37. Makri-Botsari E, Karagianni G. Cyberbullying in Greek adolescents: the role of parents. *Procedia Soc Behav Sci* 2014;116:3241-53.
38. Bayraktar F, Machackova H, Dedkova L, Cerna A, Ševčíková A. Cyberbullying: the discriminant factors among cyberbullies, cybervictims, and cyberbully-victims in a Czech adolescent sample. *J Interpers Violence* 2015;30(18):3192-216.
39. Kokkinos CM, Antoniadou N, Asdre A, Voulgaridou K. Parenting and Internet behavior predictors of cyber-bullying and cyber-victimization among preadolescents. *Deviant Behav* 2016;37(4):439-55.
40. Stevens V, De Bourdeaudhuij I, Van Oost P. Relationship of the family environment to children's involvement in bully/victim problems at school. *J Youth Adolesc* 2002;31(6):419-28.
41. Marini ZA, Dane AV, Bosacki SL, CURA Y-. Direct and indirect bully-victims: differential psychosocial risk factors associated with adolescents involved in bullying and victimization. *Aggress Behav* 2006;32(6): 551-69.
42. Bacchini D, Esposito G, Affuso G. Social experience and school bullying. *J Community Appl Soc Psychol* 2009;19(1):17-32.
43. Andersen RJ. A new model of students' perceptions of the primary school classroom emotional environment (Thesis). Palmerston North: School of Psychology, Massey University; 2009.
44. Barboza GE, Schiamberg LB, Oehmke J, Korzeniewski SJ, Post LA, Heraux CG. Individual characteristics and the multiple contexts of adolescent bullying: an ecological perspective. *J Youth Adolesc* 2009;38(1): 101-21.